

УДК 339.7:338

ВПЛИВ ТЕХНОГЛОБАЛІЗМУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Т. О. Гегера

студентка 5 курсу, група МЕ-51м, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент А. Й. Жемба

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Стаття присвячена аналізу інвестиційного забезпечення діяльності ТНК в умовах економічної глобалізації, а також дослідженню фінансування технологічного оновлення, тобто інновацій для забезпечення розвитку.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, техноглобалізм, транснаціональні корпорації.

Статья посвящена анализу инвестиционного обеспечения деятельности ТНК в условиях экономической глобализации, а также исследованию финансирования технологического обновления или инноваций для обеспечения развития.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, техноглобалізм, транснациональные корпорации.

The article is devoted to the analysis of investment activity of transnational corporations. Transnational corporations operate in a global environment. Research funding for technological renewal, innovation for development.

Keywords: investment activity, technological globalization, transnational corporations.

Транснаціональні корпорації (ТНК) є головною рушійною силою економічної глобалізації і становлять найбільш представницьку й потужну частину корпоративного бізнесу. На сьогодні 300 найбільших ТНК генерують більше половини світового ВВП, суттєво впливаючи не тільки на гео економічну, а й геополітичну кон'юнктуру. Будучи найбільш інтегрованими, територіально та галузево диверсифікованими мікроструктурами, ТНК пов'язують через свої внутрішньокорпоративні відтворювальні процеси національні та регіональні ринки. Багатовекторний характер діяльності транснаціональних корпорацій вимагає від їх менеджменту пріоритетної уваги до розроблення ефективних у глобальному конкурентному середовищі інвестиційних корпоративних стратегій, реалізація яких в умовах глобалізації ускладнена: по-перше, розвитком нових форм і методів конкуренції на глобальному інвестиційному ринку, циклічністю кризових коливань його кон'юнктури; по-друге, збільшуваною ризиковістю операцій в умовах глобальної фінансової нестабільності; по-третє, делібералізацією національних і регіональних режимів іноземного й зарубіжного інвестування, посиленням політичного впливу на ініціювання й здійснення глобальних інвестиційних проектів. Це зумовлює в теоретичному плані необхідність поглибленого дослідження, у практичному – безперервного моніторингу глобального високо конкурентного інвестиційного середовища, якому притаманні, з одного боку, уніфікованість та інформаційна відкритість, а з другого – динамічність та непередбачуваність.

Питанням розвитку інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій присвячено праці зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як І. Ансофф, Х. Антоні, Д. Барні, І. Бланк, Р. Грант, М. Грехем, Дж. Даннінг, Д. Девіс, П. Друкер, Д. Кейнс, В. Македон, Г. Марковіц, Р. Мертон, Г. Мінцберг, О. Мозговий, Є. Панченко, М. Портер, Дж. Стрикленд,

М. Тейлор, Дж. Трейнор, С. Хаймер, У. Шарп, І. Сазонець та інші.

Розвиток світової економіки протягом останнього десятиліття знаходиться під реальним впливом техноглобалізму, якому притаманні як позитивні, так і негативні риси: з одного боку, відбувається безпрецедентна динамізація міжнародного науково-технологічного співробітництва на мікрорівні в аерокосмічній і електронній промисловості, біо- та ресурсозаощаджуючих технологіях, машинобудуванні та приладобудуванні, фармацевтиці, хімічній і нафтохімічній промисловості, виробництві комп'ютерної техніки; різко підвищується рівень продуктивності праці, якості продукції та послуг за рахунок впровадження проривних технологій та використання інноваційних форм і методів організації бізнесу, з другого боку, досягає критичного значення рівень безробіття у традиційних галузях, поглиблюється дегуманізація і маргіналізація суспільства, посилюється технологічне навантаження на оточуюче навколишнє середовище при експлуатації вуглецевих джерел енергії. За таких умов транснаціональні корпорації вимушені і намагаються знаходити нові підходи до управління інноваційною діяльністю за рахунок розробки і безперервного впровадження новітніх моделей та інструментів менеджменту, проведення політики міжнародної консолідації інтелектуальних активів. Одночасно модифікується структура джерел інноваційних ідей: поряд із своїми науково-дослідними розробками ТНК все ширше використовують результати перспективних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), здійснених за межами корпорації, маніпулюють монопольними правами на власні та придбані об'єкти інтелектуальної власності, отримуючи світову технологічну ренту.

Метою дослідження є розкриття механізмів інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій, а також наукове обґрунтування напрямів підвищення ефективності інноваційної діяльності в Україні за рахунок мобілізації корпоративного потенціалу.

Міжнародна інвестиційна стратегія ТНК, ґрунтуючись на універсальних принципах фінансового менеджменту, орієнтована на максимізацію прибутків з мінімізацією ризиків, зростання вартості акціонерного капіталу, створення й підтримку конкурентних переваг на міжнародних ринках. Одночасно вона є ключовою функціональною стратегією ТНК з особливостями в різних країнах, галузях та секторах. Класичний підхід до ідентифікації стратегій залежно від особливостей бізнесу корпорації передбачає виокремлення стратегій зростання, стабілізації, захисту та скорочення. З огляду на те, що ТНК беруть участь у глобальному економічному суперництві, вони повинні дотримуватися глобальної інвестиційної стратегії, відсутність якої може спричинити втрату корпорацією своїх конкурентних переваг [2, С. 241].

Техноглобалізм здатний суттєво вплинути на перебіг економічних процесів і значно прискорити їх. Про це свідчить досвід Японії, Південної Кореї, Китаю та інших азійських «тигрів», які, зробивши ставку на інтенсивні технологічні зміни, за короткий період забезпечили своє потужне економічне зростання [3, С. 12].

Аналіз крос-культурних відмінностей країн-лідерів щодо позиціонування інновацій серед факторів економічного і соціального прогресу дозволив виділити три кластери: оптимістів (Ізраїль, Швеція, Сінгапур, Саудівська Аравія, ОАЕ), традиціоналістів (США, Австралія, Німеччина, Об'єднане Королівство), песимістів (Китай, Пд. Корея, Японія). Разом з тим, нова корпоративна парадигма розвитку інноваційної діяльності базується на універсальному підході 4 «І» – індивідууми, інтегровані рішення, інновації кардинального впливу, інкорпоровані партнерства [2, С. 131]. При цьому моделювання охоплює весь інноваційний цикл у процесі послідовного перетворення ідеї в товар чи послугу, нові рішення організаційного, виробничого, фінансового чи іншого характеру. Узагальнення практики інноваційного моделювання підтвердило універсальну актуальність та практичну значущість трикутника: ідеї – інновації – інвестиції. При цьому кожна міжнародна компанія

намагається адаптувати моделі інноваційної діяльності не тільки до особливостей свого бізнесу, але й доступних джерел інвестування, корпоративних традицій та культури, ідеології топ-менеджменту, регіональної специфіки ринків.

Сучасна структура глобального інвестування включає національні та міжнародні інвестиційні інститути – інвестиційні фонди та компанії, пенсійні фонди, страхові компанії, взаємні фонди, банки, промислові й фінансові ТНК, міжнародні фінансові організації. Функціонування інвестиційних інститутів певним чином зумовлює характер, динаміку, напрям інвестицій і сприяє рівномірному розподілу та зменшенню ризиків інвестування, ефективному використанню інвестиційних ресурсів, спрямуванню їх до пріоритетних інноваційних галузей економіки. Використання досвіду країн з розвиненими ринками сприятиме входженню та приєднанню інвестиційних інститутів України до світових ринків фінансово-інвестиційних послуг. Формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності корпорацій залежить від системи цілей загальної корпоративної стратегії та розвитку основного бізнесу, які повинні узгоджуватися з фазами інвестиційного циклу ТНК [2, С. 279].

Аналіз інвестиційних трендів показав, що глобальне лідерство країн пов'язане з високою концентрацією капіталу та його оптимальним закордонним розміщенням. На початку XXI ст. країни з розвинутою економікою вивезли у формі прямих інвестицій більше 4/5 загальносвітового експорту цих коштів. Сучасні тенденції глобалізації свідчать про подальше посилення в цьому процесі ролі таких країн, як США, Японія, провідних західноєвропейських країн, Китаю, Індії, Бразилії, Росії, що спричиняє формування нових глобальних центрів концентрації капіталу, утворення кластеризованої світової економічної системи. За результатами оцінок UNCTAD: частка зазначених країн становить близько 25% імпорту та 75% експорту прямих іноземних інвестицій. При цьому транснаціоналізація отримує нові імпульси й нову якість, коли понад 82 тис. транснаціональних корпорацій різних країн світу, що контролюють 810 тис. зарубіжних філій і концентрують лівову частку світових потоків товарів, послуг, інвестицій, інновацій, зокрема 75–80% загальносвітового обсягу НДДКР [4, С. 18].

Фінансування як складова здійснення інвестиційної діяльності компаніями, тісно пов'язане з основними стадіями інвестиційного процесу: на початковій стадії компанії прагнуть уникнути власних витрат і максимально використати кошти державних програм; на стадії запуску проекту фінансування здійснюється переважно за рахунок коштів венчурних фірм; на стадіях росту та експансії джерелами фінансування стають позики і кошти, залучені на фондовому ринку. Безперечними лідерами у використанні венчурного капіталу виступають США, частка яких у світовому венчурному фінансуванні інновацій досягла третини, в той час як частка ЄС і Китаю становить біля 6% [1, С. 156].

Основними цілями міжнародної інвестиційно-інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій є створення привабливого інвестиційного та підприємницького клімату для формування конкурентоспроможної економіки, забезпечення її структурної модернізації, адаптація зарубіжного управлінського досвіду, підвищення рівня кваліфікації працівників. Міжнародні інвестиційно-інноваційні стратегії на мікрорівні базуються на сучасних концепціях стратегічного та міжнародного фінансового менеджменту й орієнтуються на принципи системності, оптимальності, варіативності, безперервності, адаптивності. Залежно від характеру, рівня зрілості корпорації доцільно виокремлювати інвестиційні стратегії зростання, захисту, стабілізації, скорочення. Провідні ТНК розробляють і реалізують глобальні інноваційні стратегії, які мають свою ідеологію, методологію та інструментарій.

Серед найбільш поширених мотиваційних факторів зарубіжного інвестування ТНК, таких як пошук нових ресурсів і ринків, важливого значення набувають: ресурсні (доступ до нових джерел сировини та енергії, земельних площ виробничого й невиробничого призначення); виробничо-економічні (зменшення капітальних витрат при створенні нових

потужностей, придбання нової виробничої бази, розширення наявних виробничих потужностей, реалізація переваг дешевих чинників виробництва, можливість запобігти циклічності або сезонності виробництва, пристосування до процесу скорочення); ринково-маркетингові (зростання ефективності наявного маркетингу, придбання нових каналів торгівлі, проникнення на конкретний географічний ринок, вивчення потреб, набуття управлінського досвіду на нових ринках, пристосування до умов країни, яка приймає капітал); природно-екологічні (виведення за рубіж реально шкідливих та потенційно небезпечних виробництв і видів діяльності); інноваційно-інтелектуальні (пошук та використання освічених працівників, здатних до постійного навчання й генерування ідей та їх креативного застосування, а також для командної роботи у складі крос-культурних груп); персонально-іміджеві (підтримання національно-етнічних та родинних зв'язків, прагнення підвищити особистий міжнародний імідж, розширення сфери впливу корпоративного бренду до глобальних масштабів).

В економіці України глобальні корпоративні стратегії реалізуються переважно шляхом злиття та поглинання, що сприяє досягненню стратегічних цілей розподілу ризиків, набуттю нових конкурентних переваг, розширенню пропозиції, реалізації ефекту економії на масштабі, раціоналізації придбань тощо. Найбільшу активність іноземних інвесторів на українському ринку спостережено в секторах з активами, що знецінилися, де на процеси злиття та поглинання негативно впливають: непрозорі структури власності; активне використання компаніями схем уникнення податків; неефективність інститутів контролю; відсутність достовірної звітності та тривалий процес її підготовки; відсутність в учасників угод належного досвіду щодо їх здійснення тощо.

Висновки. В оцінках інноваційного потенціалу українських ТНК високотехнологічних галузей за різними методиками оцінювання ключовими є фактори корпоративної, цільової, особистісної культури та інноваційно-стратегічного мислення у межах концепції відкритих інновацій. Інвестиційному процесу в умовах зростаючого впливу техноглобалізму для західних та українських ТНК притаманні як спільні риси (розуміння стратегічних інноваційних пріоритетів, орієнтація на ринок, усвідомлення необхідності виокремлення інноваційного менеджменту), так і відмінності, що полягають у недооцінці українськими менеджерами пріоритетності відкритих інновацій, уваги до організаційних та процесних інновацій, важливості упередження інтересів споживачів при створенні нових продуктів, значимості регулярного керівництва з боку вищого менеджменту інноваційними командами. Становлення ефективного інвестиційно-інноваційного менеджменту ТНК в Україні неможливе без створення відповідних інституційних умов у межах національної інноваційної системи, інтегрованої у європейській і глобальний науково-технологічний простір. Важливою проблемою, що потребує системного вирішення є створення легітимних українських ТНК, здатних реалізувати власні інвестиційні стратегії на глобальному ринку. На сьогодні актуальним засобом уникнення випадків домінування дочірніх компаній зарубіжних ТНК над українськими корпораціями є створення міжнародних стратегічних альянсів, які сприятимуть проникненню національного бізнесу на нові ринки, раціональному розподілу ризиків, інтенсифікації нововведень, забезпеченню синергії від інтернаціоналізації бізнесу за умови збереження національних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Кір'якова М. Є. Концепція відкритих інновацій та її використання транснаціональними корпораціями в Україні / Є. Г. Панченко, М. Є. Кір'якова // Стратегія розвитку України. – 2013. – № 1. – С. 155–163.
2. Фролова Т. О. Інвестиційні корпоративні стратегії в умовах глобалізації. Монографія/ Т. О. Фролова. – К. : КНЕУ, 2012. – 426 с.
3. Key figures Report 2009-2010. Science, Technologies and Competitiveness // European Commission. – 2011. – P. 169.
4. UNCTAD, World Investment Report 2009. Transnational Corporations, Agricultural Production and Development // United Nations. New York and Geneva. – 2009. – P. 27.